

„Meteahna” care ucide România și e mult mai gravă decât corupția. Economist: „Expune statul la captură”

Remus Florescu

Înainte să tratăm corupția ca „boala originară” și să sperăm că restul se aliniază, trebuie să tratăm incompetența statului, susține economistul Sebastian Buhai, într-un eseu cu reflecții de final de an despre România.

Sebastian Buhai face o analiză de final de an a situației din țară. FOTO: Arhivă personală

Economistul Sebastian Buhai, cercetător asociat la Universitatea din Stockholm și la Institutul de Economie din cadrul Universității Catolice din Chile, a pus în [eseul „Stat și piață în armonie – cheia coeziunii României?”](#) un diagnostic nuanțat României la final de 2025: „*înainte să tratăm corupția ca „boala originară” și să sperăm că restul se aliniază, trebuie să tratăm capacitatea statului de a gândi, de a executa și de a învăța ca variabila decisivă.*”

Buhai amintește de afirmația pe care a făcut-o într-un [interviu](#) în urmă cu doi ani: „*Ceea ce ne ucide în România, de când lumea practic, este incompetența crasă a factorilor de decizie și, în opinia mea, asta mult înainte de corupție și alte metehne. Desigur, sunt legate: doar dacă ești incompetent, poți să fii corupt sau coruptibil.*”

Propoziția nu trebuie citită literal, ca o afirmație psihologică despre indivizi, precizează economistul: „*Istoria are suficiente exemple de corupție sofisticată, proiectată și administrată de oameni competenți. Dar, în sens instituțional, teza are putere explicativă: corupția devine endemică și scalabilă acolo unde guvernarea nu are proceduri robuste, nu are instrumente de analiză, nu are date, nu are mecanisme de verificare și nu are o administrație capabilă să aplice reguli consecvent. Într-un asemenea mediu, chiar și decidenți relativ onești ajung să opereze prin improvizație, excepții și discreție. Iar discreția, atunci când nu este încadrată de competență, transparență și responsabilizare, nu rămâne neutră. Se transformă în rentă administrativă, adică în valoarea economică a unei semnături, a unei interpretări, a unei scutiri, a unei întârzieri.*”

Incompetența ca fenomen instituțional

În economia instituțională, ceea ce Buhai numește aici „incompetență sistemică” se suprapune peste conceptul de capacitate de stat: „*abilitatea de a mobiliza resurse (în special venituri fiscale), de a produce reguli credibile și de a furniza bunuri publice (infrastructură, educație, sănătate, justiție), printr-un aparat administrativ profesionist și predictibil (e.g., Besley și Persson, 2009). Această capacitate nu este o metaforă. Într-un studiu comparativ clasic, Evans și Rauch arată că structurile birocratice de tip weberian (recrutare meritocratică, cariere previzibile, coerență administrativă) sunt asociate cu performanțe economice mai bune (Evans și Rauch, 1999).*”

Piața funcționează productiv doar când statul furnizează infrastructura invizibilă fără de care „libertatea economică” devine, în practică, selecție adversă și acces diferențiat la oportunități. „*De Grauwe surprinde interdependența în formula sa de „frați gemeni”: piața nu poate exista fără stat, iar statul nu poate exista fără piață (De Grauwe, 2017, cap. 9). Dar interdependența nu garantează, desigur, armonia. Dimpotrivă, ea poate explica fragilitatea: când statul nu își poate executa funcțiile de bază, piața nu se „autocorectează” miraculos; se deformează. Iar când piața se deformează, presiunea politică asupra statului crește, exact în momentul în care statul este cel mai puțin capabil să răspundă coerent*”, explică economistul.

De aceea, una dintre ideile cele mai utile ale lui De Grauwe pentru România este, din perspectiva lui Buhai, distanța dintre prescripție și execuție: „*faptul că „știm” ce ar trebui să facă guvernele nu implică faptul că acestea vor reuși să facă acel lucru, pentru că între „ar trebui” și „se face” stau selecția oamenilor, procedurile, datele, cultura organizațională și capacitatea de implementare (De Grauwe, 2017, cap. 6). În România, această distanță a devenit un regim de funcționare, nu o excepție.*”

Cum se vede incompetența sistemică în România

„Incompetența sistemică” nu este un verdict moral, ci o descriere a unor deficite recurente, pe care le putem observa în mod repetat în patru locuri. Buhai exemplifică:

(i) Politici fără date, deci fără șansă reală de evaluare. Într-un interviu despre plafonări și intervenții pe prețuri, economistul a spus direct: „*Datele lipsesc. Nu se face cercetare. În România nu se colectează date de economie în general*”. Formularea este dură, dar mecanismul este simplu. Fără date, nu poți testa ipoteze. Fără teste, nu poți estima efecte. Fără estimări, nu poți prioritiza. Iar fără prioritizare, guvernarea se transformă într-o succesiune de măsuri reactive, în care comunicarea substituie analiza. Într-o economie de piață, asta înseamnă incertitudine, distorsiuni și, inevitabil, căutarea de excepții.

(ii) Strategii fără arhitectură de implementare, adică „politici ca gen literar”.

Într-o critică tehnică a unui document programatic de tip „raport de țară”, Buhai a indicat exact genul de deficite care transformă un plan din instrument în decor: absența metodologiei, absența analizei politicilor existente, lipsa bugetării multianuale, lipsa indicatorilor de rezultat și lipsa mecanismelor de monitorizare și evaluare.

(iii) Capacitate fiscală scăzută: stat mic prin venituri

„*Un stat care nu colectează venituri nu poate furniza bunuri publice, nu poate investi în competență administrativă și ajunge să compenseze prin improvizație: deficit, taxe ad-hoc, excepții, amnistii, schimbări dese. România se află constant în partea inferioară a distribuției UE la ponderea veniturilor din taxe și contribuții sociale în PIB (Eurostat, 2025c). Mai granular, la TVA, un indicator clasic al eficienței colectării, Comisia Europeană estimează pentru România un „VAT compliance gap” de 30,0% în 2023, cel mai ridicat din UE (Comisia Europeană, 2025e)*”, explică economistul.

Nu atât nivelul formal al taxelor este problema, spune Buhai, cât încasarea lor și, în spate, încrederea contribuabilului că statul transformă impozitele în servicii.

(iv) Resurse umane și management public

Buhai a descris un [mecanism administrativ care, dacă ar fi proiectat intenționat pentru a produce mediocritate](#), ar arăta aproape la fel: „*nu au stimulente [...] nimeni nu e plătit în funcție de performanță [...] avansarea nu se face în funcție de calitate*”, iar „*organigrama este rigidă*”, ceea ce blochează angajarea rapidă de specialiști acolo unde apar nevoi noi”.

„Când recompensele nu urmează performanța, oamenii competenți au stimulente să nu intre sau să plece, iar cei rămași învață că succesul depinde mai mult de conformare informală decât de rezultate. În timp, statul nu doar „funcționează prost”. Își pierde chiar capacitatea de a coordona societatea și economia”, arată economistul.

De ce incompetența „precede” corupția: slăbiciunea instituțională expune statul la captură

În definiția standard, corupția este abuz de putere publică pentru câștig privat. Dar amploarea ei depinde de arhitectura instituțională. În modelul simplu al lui Klitgaard, corupția crește când există monopol decizional și discreție și scade când există responsabilizare (Klitgaard, 1988), arată economistul.

Incompetența sistemică funcționează ca multiplicator, prin cel puțin trei mecanisme:

Crește discreția, pentru că regulile sunt incomplete, contradictorii, schimbate frecvent sau aplicate neuniform, iar interpretarea devine instrument de guvernare, nu excepție justificată.

Scade responsabilizarea, pentru că lipsesc indicatori, evaluări, audit ex post și învățare instituțională. Dacă nu măsori, nu poți învăța. Dacă nu înveți, repeți. Dacă repeți, normalizezi eșecul.

Crește renta administrativă, adică valoarea economică a unui aviz, a unei excepții, a unei întârzieri sau a unei semnături. Într-un sistem competent, aceste puncte sunt standardizate, digitalizate, verificabile. Într-un sistem incompetent, devin oportunități.

„În plus, slăbiciunea instituțională expune statul la captură. De Grauwe insistă că guvernele operează în condiții de asimetrie informațională și sunt vulnerabile la manipularea informației de către grupuri organizate, ceea ce poate conduce la capitalism de cumetrie și captură (De Grauwe, 2017, cap. 7; Buhai, 2018; cf. Zingales, 2012). Când capacitatea analitică și administrativă este joasă, costul capturii scade, iar randamentul ei crește”, arată el.

Prioritatea corectă: anticorupție prin capacitate

„Nimic din cele de mai sus nu relativizează anticorupția. O completează”, arată economistul. Anticorupția fără construcție concomitentă de capacitate riscă să devină un proiect incomplet: poate produce sancțiuni punctuale, dar lasă intactă fabrica de discreție, improvizație și rente. „Iar această fabrică, mai devreme sau mai târziu, produce backlash: cinism social, oboseală instituțională și apetitul pentru soluții anti-instituționale”, detaliază el.

De aceea, în intervenții publice recente, Buhai a formulat explicit agenda de profesionalizare în termeni de infrastructură, nu de lozinci: digitalizarea serviciilor publice, recrutare meritocratică, salarizare competitivă în zone-cheie, audituri independente și, mai general, un sistem în care performanța devine criteriu real, nu ornament retoric.

„În același registru am argumentat pentru diferențiere strategică a remunerației în profesii critice, cu criterii transparente și monitorizare, tocmai pentru a corecta penuria de competențe acolo unde statul are nevoie de ele ca să funcționeze (Buhai, 2025e). A trata competența ca bun public înseamnă, literal, a o finanța, a o organiza și a o proteja de clientelism, nu a o invoca”, arată el.

Armonia stat-piață începe cu un stat care știe să facă lucruri

„Tema generală a acestui eseu, armonia dintre stat și piață, ajunge aici la un criteriu verificabil: un stat competent este acela care poate transforma reguli în rezultate, taxe în servicii și politici în implementare. România trăiește de prea mult timp într-un regim invers, în care improvizația este confundată cu flexibilitatea, iar „măsurile pe genunchi” sunt prezentate drept pragmatism. Când devine greu, ne sprijinim pe ancore externe, fonduri, reguli, standarde. Uneori e salvator. Dar devine tragic atunci când substituie construcția internă”, arată economistul.

În logica pendulului, România riscă să ceară piețe „ca în Vest” fără să construiască stat „ca în Vest”. „Or, piața nu este doar libertate, ci și ordine. Iar ordinea economică într-o democrație începe cu competența instituțiilor, nu cu inspirația de moment a decidenților”, concluzionează el.